

märka last

MTÜ Lastekaitse Liidu ajakiri
Kiusamisest vabaks erinumber

4/ 2015

"Kiusamisest vaba lasteaed ja kool"
kinnitab kanda koolides

Liitühma karud liidavad lapsi,
vanemaid ja õpetajaid

Mida Sa vanemana tead ja kuidas
oled kaasatud oma lapse rühma
"lillade karude" projektiga?

Taani metoodikaga Eestis edasi

Lilla karu taktis kokkuhoidva ning
teotahtelise lasteaiarühmani

Kiusamisest vaba lasteaed ja kool"
2015. aasta esimese kvartali tegemised

Gertha seiklused ÜRO pagulaslaagris -
OSA II

HEA NÕU LASTEGA PEREDELE:
"Kes on isa" advokaadi pilgu läbi

Artikkel 19

1. Osalisriigid rakendavad kõiki seadusandlikke, administratiivseid, sotsiaalseid ja haridusalaseid abinõusid, et kaitsta last igasuguse füüsilise ja vaimse vägivalla, ülekohtu või kuritarvituse, hooletussejätmise, hooletu või julma kohtlemise või ekspluateerimise, kaasa arvatud seksuaalse kuritarvituse eest, kui laps viibib vanema(te), seadusliku hooldaja või seaduslike hooldajate või mõne teise lapse eest hoolitseva isiku hoole all.

Toimetaja:
Mart Valner

Kujundus:
Katrin Nõu

Ajakirja kontakt:
ajakiri@lastekaitseliit.ee
Ajakiri.lastekaitseliit.ee

Väljaandja: MTÜ Lastekaitse Liit

KEVADTÖÖD JA VÄLISÕUE-LOKID

Loone Ots,

MTÜ Lastekaitse Liit president

Aastaring kordub. Imelik, et me ei tüdine kevadest iial. Ikka muutuvad inimesed rõõmsaks, nähes uut haljast rohtu, värskeid lillekesi, armuvaevas kuldnokki ja muid märke, et päike käib kõrgemalt ja elu on ilus.

Kevadel on asju, mida me tahame teha (istutada taimi, pidada kevadpühi ja volbrit, minna piknikule või panna üles uus pesakast) ja mida me vahest ei tahaks, aga kindlasti peame tegema (koristada keldrit, pügada pikka ja kriipivat paburitsihikki või koristada tagaõuel koera talve jooksul kogunenud suveniirid). Ei-tahaks-aga-peab tegude lahtrisse kuulub ka vajadus rääkida ikka ja uuesti kiusamisest.

Oleks tore, kui kiusamine poleks üldse teema. Kuni kiusamisvaba keskkond on utopia, peame igal aastal mõtlema järjest uusi viise, kuidas kiusamist ennetada, kiusajaid ohjeldada ja ohvreid abistada. Ühest küljest on hea, et kiusamisest kõneldakse: kui pahe on näha, saab sellega võidelda. Projektid, nagu „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool!“ ja KiVa, on laienenud, laienevad veelgi ja naudivad ühiskonna kiitust ning lugupidamist. Kiusamise vähenemist projektis osalenud koolides ja lasteaedades saab teaduslikult mõõta. Tulemused rõõmustavad.

Projektide ja kampaaniate miinus on nende lühike eluiga. Kui palju suudab üks kui tahes hea projekt meid kõiki muuta? Nii, et kiusaja hoiaks madalat profili, aga ka kõrvalseisja ei vaataks pealt, vaid sekkuks? Tähtis on järjepidevus, kestus ja mis tahes kiusamise suhtes jõngalt leppimatu mõtteviis. Kiusajad peavad kogu aeg teadma, et nad on kehvad velled ja õed, et nad sobivad lahedate ja ägedate hulka ainult siis, kui on oma käitumist muutnud.

Kiusaja kardab üksindust. Kardab kaotada oma näivat võimu. Kardab muutuda naerualuseks. Kardab... Tal on palju hirme, mida ta korvab, püüdes tekitada hirmu teistele. Kui ta saab järjepidevalt sõnumi, et ta on ringist väljas, aga samas ka sõnumi, et ta võiks teiset sekka tagasi tulla, oleks tal motiiv muutuda. Aga need hoiakud peavad püsima kogu aeg. Ka pärast projekte.

Kuidas sõnumit iga kord uuesti ja lõõvalt esitada? Häid mõtteid oskaks kõige paremini pakkuda lapsed ja noored ise. Sihtrühm teab enda ootusi. Ehk sobiks käivitada üleeestiline võistlus. Võib-olla kaasaks see kiusajaidki. Neid, kes ei taha enam sarnaneda üksi hulkuvate huntluuseritega. Tegutsedes nüüd heade poolel, peaks nad võtma omaks üldise ehk inimühiskonna mängu reeglid.

Kas see projekt tundub sinisilmne? Sugugi mitte, kui teha asi teoks särasilmi. Ja üldse – kevadel peabki unistama.

Säravat ja kiusamisest vaba kevadet, aastat ja elu meile kõigile!

"Kiusamisest vaba kinnitab kanda koo

> Siiani oli „Kiusamisest vabaks!“ metoodika vaid **25** pilootkoolis üle Eesti, kuid kevadel ja suvel toimuvate koolitustega kaasatakse projekti veel **56** kooli, kes hakkavad metoodikat rakendama alates 2015. aasta sügisest.

> Projekt „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ on rahastatud Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) toetuste programmi „Riskilapsed ja –noored“ avatud taotlusvoorust „Kaasamine ja sekkumised haridussüsteemis“.

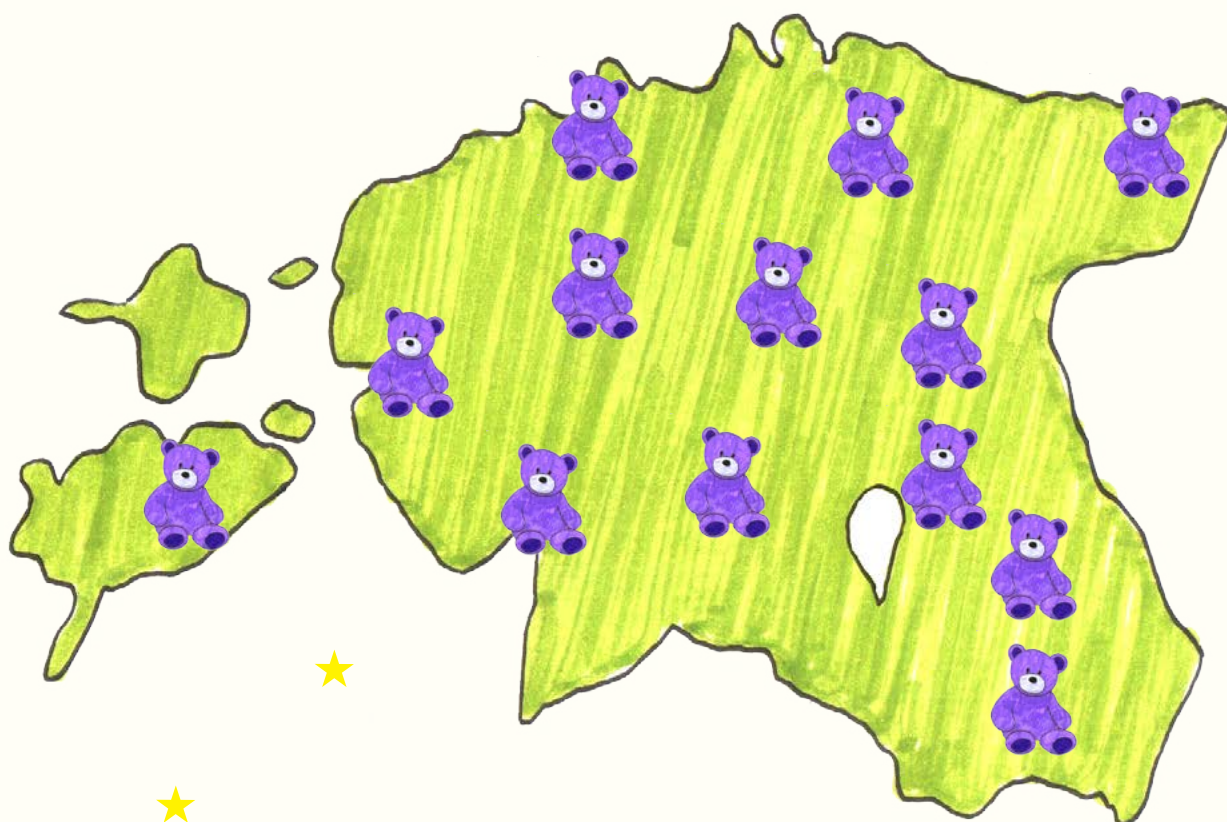

> Programmi viivad üheskoos ellu **Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium ja Sotsiaalministeerium**. Programmi rakendusüksuseks on **Eesti Noorsootöö Keskus** ning partneriks **Norra Kohalike Omavalitsuste ja Regionaalsete Omavalitsuste Liit**. Eestis on projekti eestvedajaks **MTÜ Lastekaitse Liit**.

lasteaed ja kool^{id} lides

- > Praeguseks on metoodikaga liituvatest koolidest koolituse saanud **Ida- ja Lääne-Virumaa; Harjumaa ja Raplamaa; Tartu, Põlvamaa ja Võrumaa** õpetajad. Juunikuus toimuvad koolitused ka **Tallinna ja Läänemaa; Järva-, Jõgeva- ja Viljandimaa ning Pärnu- ja Saaremaa** õpetajatele.

Liitühma lillad karud liidavad lapsi, vanemaid ja õpetajaid

Grete Landson,

Männikese rühma lapsevanem

"Selles rühmas on kaks tugevat õpetajat. Mitmed õed-vennad käivad seal koos. Kiusamisvaba rühm on see lillade karude oma", tutvustas lasteaia direktress mulle liitühma.

Mu poistest vanem, lähinädalatel viieseks saav, alustas omaealiste rühmas poolteist aastat varem kui tema väikevend. Venna lasteaiaaialiseks saamisel unistasime, et lapsed võiksid käia samas lasteaias, ideaalselt ehk isegi samas rühmas. Liitrühma kasuks otsustamisel oli oluline argument iseenese kohustuste vähendamine - ühine lasteaiaaialise koos pidude ja koosolekute, ilmselt ka haigustega.

Ometi kõhklesin tol kevadisel hommikul direktrissi kabinetis. "Teaduslikud uuringud näitavad liitrühmast koolimisevate laste võrdset taset tavarühmas käinutega. Liitrühma lastel lisanduvad paremad sotsiaalsed oskused", kinnitas direktriss ka oma kogemuse põhjal. Tundsin endas kindlust otsustada.

Keskmik, teistest erinev

Mu poistest vanem, pere keskmine laps, on eriline. Sündinud õigeaegselt, kuid kilo väiksemana oma õest ja vennast, oli ta beebina rahulik laps, kes enamasti magas, õnnelik naeratus huultel. Ta ei nutnud iial.

Seitsmendal elukuul keeldus see alati naeratav laps leebel moel lisatoidust, pöörates pea läheneva lusika eest. Järgnenud pooleteise aasta jooksul röömustasin iga söödud teelusikatäie üle. Kõnd ja kõne olid eakohased, aga laste seltskonnale eelistas ta üksi mängimist. Arakese ja häbelikuna läks ta ometi röömsalt lasteaeda.

Märkasin lisandunud agressiivsust, impulsiivsust ja rahutust, mida põhjendasin uue keskkonna ning lisandunud koduse stressifaktori - pretensioonika loomuga väikevenna sünniga. Poja muusikaarmastusele lisandusid esimesed laulud ning rühma näitusestendile joonistused. Aasta varem Tartu Lastehaiglast saadud anoreksia diagnoosist oli ta välja kasvanud.

Teisel lasteaiaaialise peetud arenguvestlus üllatas ja šokeeris. Minu poega ei ole rühmas märgata. Ta on arg, tagasihoidlik ega vaata õpetajale otsa. Esimesel lasteaiaaialise aastal kõneles ta sosinal ja ainult abiõpetajaga. Teisel aastal leidis esimesed sõbrad, kuid initsiatiiv kontakti luua oli vähene. Samuti oli nõrk tema käeline tegevus.

Jah, poja vähene seltsivus ja kehv käeline tegevus ei tulnud mulle üllatusena nagu ka sosistamine ja enesesse tõmbumine. Aimasin iseloomustuse tähendust - autism. Ahmisin linna raamatukogudest temaatilist kirjandust ning mõistsin lugedes poja erinevust kirjeldatust. Autism on püsiv seisund, minu lapse autistlikud jooned nagu traktorite erihuvi või toidust keeldumine möödusid.

Karude, meie karude tulek.

Kooliaasta alguses alustasid poisid liitrühmas lasteaiaaialise. "Emme, meile tellitakse karud ja sa pead neile riided õmblema", teatasid poisid ühel päeval

lasteaiaast saabudes. Olin kevadise vestluse kiusamisvabast rühmast ja lilladest karudest unustanud. Tuttavad teadsid, et iga "kiusamisvaba" rühma laps saab endale väikese karu, millele eristamiseks tuleb valmistada riided.

Piirdlesin karusid, neid pisikesi, kümnekonna sentimeetriseid ebakarulikku värvi loomi. Peagi jagasid poisid sõbralikult kaht maavillasest lõngast ja parempidises koes kootud pükskostüümi. Toon-toonis kootud rõivad on värvilt sarnased, kuid siiski erinevad. Kumbki karuke kolis rühmaukse kõrval asuvasse taskusse ning õhtuti jooksid poisid mulle sageli vastu haarates ukse kõrvalt ka karu kaasa. Kuuldavasti on nad poiste kaaslasteks ka lõunaunes.

Suhtlemiseks on vaja vähemalt kahte

Varasema kogemuse kohaselt peadib minu kui lapsevanema roll ja kontakt rühmaga infotahvlilt menüü ja tegevuste lugemise, vajalike rõivaste ja jalanõudega varustamise ning tähtpäevade pidudel osalemisega. Uued rühmaõpetajad olid aga erineval arvamusel.

Sain ohtralt tagasisidet, nii positiivset kui ka negatiivset. Minu poiste jaoks olevat hommikuringi uudne ja esimestel koostumistel jäi vajaka püsivusest. Väiksema poja kõne on omaealistest palju arenenum. Suurem on pigem arglik ja pöörab pilgu vaikides maha. Leppisime õpetajaga kokku koostöös - mina julgustan

Karupere ja sõbrad Sipsiku lasteaia aknal koosolekut ootamas

poega kodus ja tema lasteaias. Õhtustele magamamineku-rutiinidele lisandus kummagi uinujaga lühike arutelu päevast. Lastel on mõnusatest päevasündmustest rääkides suul väga eriline naeratus.

Minu poisid on loomult erinevad. Väiksem haarab uut lennult ning on tähelepanu nimel valmis nii kiuslema kui kallistama. Suurem vajab isiklikumat lähenemist, rohkem individuaalset tähelepanu ja enam julgustamist. Ta toimetab omas tempos, saab kenasti hakkama, ent katsetab liialt sageli piire. Teistega ühiselt mängida soovib, kuid ei oska neid ise mängule kutsuda. Alustuseks lõhkuvat ta näiteks ehitatu ja kurvastavat seejärel kaaslaste pahameele tõttu. Ka ei kaitse ta väikevenda sarnaselt teiste suuremate õdede-vendadega. Ta on nutikas ja arukas, kuid siiski erinev.

“Varasema kogemuse kohaselt päädib minu kui lapsevanema roll ja kontakt rühmaga infotahvliit menüü ja tegevuste lugemise, vajalike rõivaste ja jalanõudega varustamise ning tähtpäevade pidudel osalemisega.”

Ausate tagasisidestamise hetkede üle on mul väga hea meel. Õpetaja julgus juhtida lapse nõrgematele külgedele tähelepanu aitab minul lapsevanemana märgata, mis vajab arendamist ning teha selle nimel koostööd. Positiivsuse väljatoomine on võrdselt oluline konstruktiivse kriitikaga. Kordasime vanema pojaga kodus kaaslase mängimakutsumist ja õppisime end teiste mängu pakkuma. Sekkusin aktiivselt laste omavahelistesse suhetesse küsides: „Sa tahad samuti selle autoga mängida? Mismoodi seda öelda võiks?“ Juhtisin tüli alustaja reeglina mängust eemale, keelasin esemete käest rebimise. Vanem poeg koges mängima kutsumist ja omandas mänguga liitumise oskuse ka lasteaias. Tema tugevale ja enesekeskele loomusele piiride seadmisega jätkame. Täitusin rahuloluga kuuldes poja esimestest arglikest sõnavõttudest hommikuringis.

Lastevanemate koosolekul pühendas õpetaja lillade karude projekti põhimõtetele päevakorrapunkti. Selgitati sünnipäevadele kutsumist - kiusamisvaba projekti üks põhimõte on ühtsus. Kui tervet rühma ei soovita kutsuda või pole see võimalik, paluti kutsed anda delikaatselt, et mittekutsutud ei tunneks tõrjutust. Ühel sellisel sünnipäeval nägin rühma laste omavahelisi üle häid suhteid ja väikelaste hulgas vähelevinud teineteisega arvestamist.

Karud õpetavad tundeid väljendama

Ühel õhtul olid mõlemad pojad päevast väsinud ja pahurad. Tüli tekkis märkamatuks. Sekkusin kui suurem haaras väiksemalt klotsi ja teda sellega löi. Väiksem jooksis isa sülle lohutust leidma ning uurisin suuremalt tüli tagamaid. "Ta kiusas mind ja segas mängu ning võttis mu klotse ära", kaebas suurem luksudes. Väikevend on tõesti aeg-ajalt provokaator, kes itsitades suurema õe või venna endast välja viib ning seejärel salamisi kõrvalt edasist jälgib. "Ma olin pahane, sest ma ei saanud oma legodega mängida. Ma keelasin, aga ta ei kuulnud mind ja siis ma löin teda. Ma enam ei tee," nuttis mu suurem laps haledalt.

Teda kuulates mõtlesin lilladele karudele ja programmis arendatavale eneseväljendusoskusele. Oskus rääkida oma tunnetest, ka negatiivsetest. Analüüsivõime ja tehtu selge põhjendamine. Minu nelja-aastase poja suust kõlas selline põhjalik selgitus vägagi uudset.

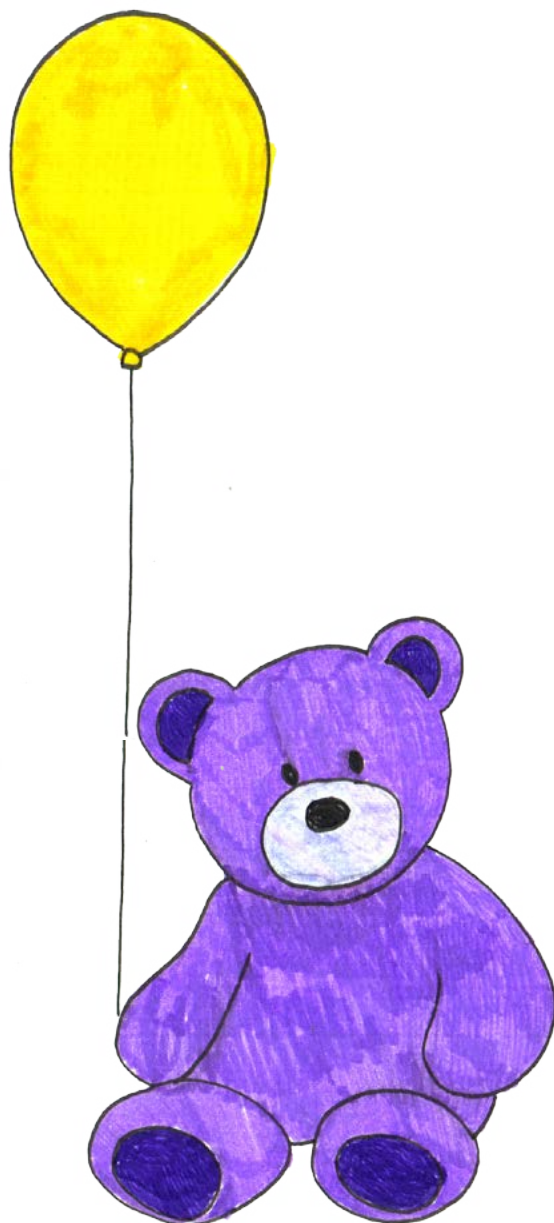
Kord sättisid poisid end taas ööunne minema. Pere tegeles, kes millega - vanem õde õppis oma toas, isa vaatas elutoas televiisorit, mina lugesin köögilaua ääres. Trepimademele ilmus pidžaamas vanem poeg, kellega on kokku lepitud, et õhtujutu ja -muside järel enam voodist põhjusega välja ei tulda. Ta läks otsejoones tugitoolis istuva isa juurde ning

selgitas tasakaalukalt, et ei saa uinuda televiisori valju heli tõttu. End selliselt väljendanud laps oli varem harjunud oma tahtmist pigem tegudega läbi viima. Mind üllatas, et ta ei alustanud kontakti oma toast hõikumise või allkorrusele saabunult puldi haaramisega. Põhjuse ja saabuva tagajärje rahumeelne ja konkreetne sõnaline selgitamine on varem sageli muret tekitanud.

Olen sügisest talveni kestnud rutiinile ja kahele õpetajale tänulik. Märkan suuremas pojas muutusi, mida varasemad kaks lasteaia-aastat ei tekitanud. Impulsiivse loomuga ja kodus sageli agressiivseltki käituv poiss õpib oma tundeid üha enam välja näitama sõnades - teadvustama soove, väljendama nii meeldivaid kui ebameeldivaid tundeid. Ta on muutunud empaatilisemaks ning mõistab üha enam teiste tundeid. Järjest sagedamini saab temaga sõlmida täpseid kokkuleppeid ning ta järgib neid.

Oleme keskmisest eesti perest temperamentsemad ja tunnete väljendamine ja soovide väljaütlemine kodus on lihtne ja igapäevane. Sestap oli meie jaoks raske ka mõista poja erinevust ning tundmus-tesegadust. Võib ju nentida, et empaatia ja samas ka oma tunnete mõistmine ja kirjeldamine on selles vanuses ealine. Tõepoolest, see võib nii olla, kuid ootamatult tekkinud muutused annavad põhjust uskuda "lillade karude" projekti edusse.

“Tõepoolest, see võib nii olla, kuid ootamatult tekkinud muutused annavad põhjust uskuda "lillade karude" projekti edusse.”

Mida Sa vanemana tead ja kuidas oled kaasatud oma lapse rühma karude projektiga?

Grete Landson

**Kati,
6-aastase poja ema,
Võru**

Projekti tutvustajad käisid meie lasteaias, rääkisid põhjalikult ja tänu sellele ma tean. Lapsed nimetavad neid mõmmikuteks. Esmalt kodusime mõmmikule riided ja nende koosolek on rühma nädalaplaanis. Ma ei ole puhtalt oma laiskusest õpetajatelt täpsemalt uurinud. Suuremat juttu sellest ei ole rohkem ka olnud, põhimõte oli mulle juba varem teada. Poeg räägib kodus, et karud sosistavad neile kõrva tarkuseteri. Näitena ütles ta, et külva head, kasvab head ning nagu töö, nõnda palk. Lisas veel, et kes teisele nime annab, see ise seda kannab. Pojale meeldib kui lapsed istuvad ringis ja selja taga istuja teeb eesolijale massaaži. Kui ma poleks sellest eelinfona kuulnud olnud, oleksin ilmselt üpris ära ehmatanud. Jooksvalt ma rühma tegemistega kokku ei puutu, kuid kiidan väga meie õpetajaid, kes teema meile põhjalikult lahti seletasid.

**Epp,
3-aastase tütre ema,
Tallinn**

Saan infot teistest allikatest, kuid tavalise lapsevanemana ei teaks ma palju ja ilmselt sooviksin rohkem teada. Projekt on Taani algupäraga. Meile tuli karu koju ning ma meisterdasin neid koostöös lapsega. Kui vanem ei tee, jääb kannatajaks laps. Karude koosolekud toimusid esialgu reedeti, mil mu tütar oli sageli kodus. Mul oli nii kahju, et ta ei saanud osaleda. Õnneks muudeti koosoleku-päeva ja nüüd toimub see neljapäeviti.

**Maiu,
6-aastase tütre ema,
Tallinn**

Kui see projekt meie rühmas eelmisel aastal alustas, siis tehti vanematele tutvustav koosolek, kus tutvusime materjalidega ja õpetajad rääkisid projekti sisust. Igal lapsel on oma karu, kes elab lasteaias. Kõigil karudel on eristamiseks mingi asi küljes, näiteks sall või lips või midagi muud. Lapsed said oma karule panna ka nime ja karud antakse pärast lasteaia lõppu lastele päriks. Igal nädalal toimuvad nõndanimetatud karukoosolekud, kus iga kord arutatakse erinevat teemat. Näiteks näidatakse lapsele pilti, kus keegi lööb pildil kedagi või nutab või istub üksi nurgas. Siis nad arutavad seda omavahel ja tähelepanu pööratakse igale lapsele - kõik saavad midagi öelda. Koosolekut juhatab suur

karu, keda lapsed saavad kordamööda nädalavahetuseks koju külla kutsuda. Selle kohta peetakse ka päevikut, kuhu kirjutatakse, mis kodus nädalavahetusel toimus ja kleebitakse mõned pildid. Lasteaia seinal asuvale stendile on pandud nädala teema koos piltide ja laste arvamusega. Meid on karuprojekt aidanud küll. Arutame lapsega mõnda situatsiooni ja laps oskab hinnata, et nii ei tohi käituda või pole hea, kuna karukoosolekul räägiti. Meil oli pikka aega probleemiks löömine. Seda teemat arutati koosolekul. Meil ei ole löömist nüüd ette tulnud juba kaks nädalat. Minu arvates täitsa tore projekt, mis võiks jätkuda ka koolis. Ma tean, et osad koolid on samuti sellega liitunud.

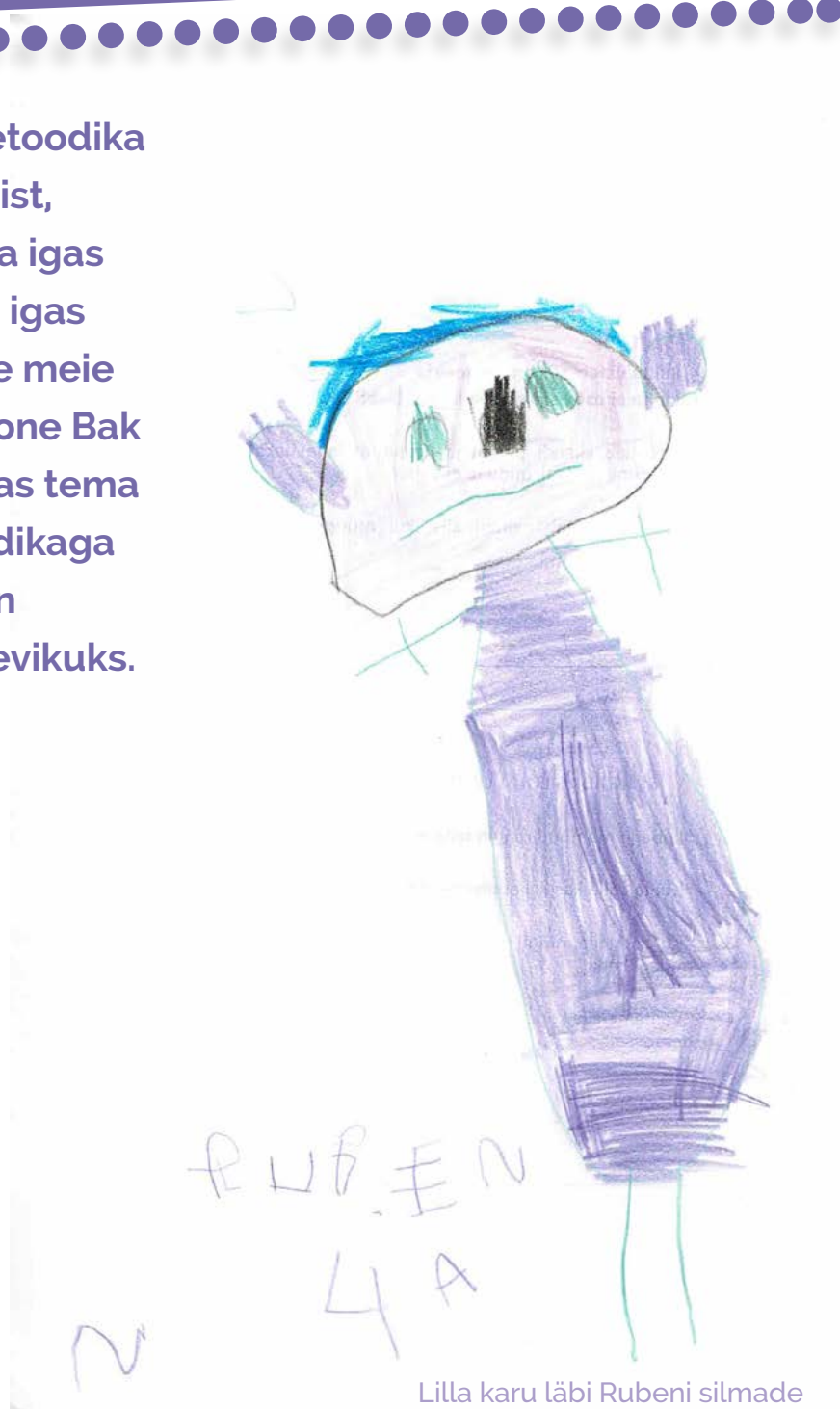

Taani metoodikaga Eestis edasi

Kadi Hainas

Projekti „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ võrgustikutöö koordinaator

“Kiusamisest vabaks!” metoodika on Eestisse jõudnud Taanist, kus kasutatakse seda juba igas kolmandas lasteaias ning igas neljandas koolis. Uurisime meie Taani koostööpartnerilt Lone Bak Kirk'ilt Mary Fondist, kuidas tema arvates eestlastel metoodikaga läheb ning missugused on Taanlaste plaanid lähitulevikuks.

Lilla karu läbi Rubeni silmade

Kui me räägime kiusamisest, siis millised on sinu arvates peamised erinevused Eesti ja Taani vahel?

2009/2010 aasta rahvusvahelise kooliealiste laste tervisekäitumise uuringu järgi on Eesti 11-aastaste laste seas rohkem neid, keda on vähemalt kaks korda viimaste kuude jooksul kiusatud. Eestis on seda kogenud 22% tüdrukutest, 27% poistest, Taanis 7% tüdrukutest, 7% poistest.

Seega on Eestis kindlasti vajadus kiusamise ennetamisega tegeleda.

Kuidas sinu arvates Eesti lasteaedades ja koolides "Kiusamisest vabaks!" metoodika rakendamisega läheb?

Eestis on juba praegu näha väga häid tulemusi ning oma külastusvisiitide ajal oleme me seda ka ise kogenud. Eestis töötatakse kiusamise ennetamise kallal usinalt ja süstemaatiliselt ning kaasatakse protsessi erinevaid olulisi osapooli nagu näiteks omavalitsusi, Haridusministeeriumit ja Tallinna Ülikooli. Selle tulemusel on metoodika levinud edukalt paljudes lasteaedades ning selle rakendamisega tegeletakse ka koolides.

Eesti 11-aastaste laste seas rohkem neid, keda on vähemalt kaks korda viimaste kuude jooksul kiusatud. Eestis on seda kogenud 22% tüdrukutest, 27% poistest. Taanis 7% tüdrukutest, 7% poistest.

Kuhu on sinu arvates Eestis "Kiusamisest vabaks!" metoodikaga jõutud viie aasta pärast?

Me loodame, et projekt on selleks ajaks veelgi laialdasemalt levinud. See nõuab eesmärgistamist ja arenemist, kuid samuti on oluline roll kommunikatsioonil ning teadlikkust tõstvatel tegevustel.

Millised on "Kiusamisest vabaks!" metoodika laienemisplaanid lähitulevikuks? Kas on veel riike, kes on avaldanud soovi metoodikaga liituda?

Alates sellest, kui "Kiusamisest vabaks!" Eestisse jõudis, on programmiga alustatud ka Islandil. Samuti käivad praegu läbirääkimised mitme teise riigiga. Huvi kasvab ning seepärast tegeleme hetkel ka rahvusvahelise kompetentsikeskuse loomisega, et seeläbi toetada uusi liituvaid riike ning aidata neil "Kiusamisest vabaks!" metoodikat kasutama hakata.

LAPSESUU

★ SÕBRAD ON SELLEKS, ET SAAKS KOOS MÄNGIDA.

(Hans 6a)

★ HOOLIVUS TÄHENDAB, ET ARMASTAD.

(Loree 4A)

★ HOOLIVUS - SÜÜA ANTAKSE, KUI
HOOLITAKSE LAPSE EEST.

(Marcus 6a)

★ JULGUS ON SEE, KUI SA JULGED MIDAGI
ÖELDA - NÄITEKS, ET SA OLED TUBLI.

(Henrietta 5a)

★ HOOLIVUS - ISSI HOOLIB EMMEST JA
MINUST. TA TAHAB AIDATA, AGA MINA
SAAN ISE HAKKAMA.

(Rasmus 6a)

★ JULGUS - KUI LAPS LÖÖB TEIST LAST, SIIS SA
JULGED ÖELDA, ET NII EI TOHI TEHA.

(Regina 6a)

★ SÕBRAD KÜSIVAD MÄNGUASJU
ILUSASTI JA VIISAKALT!

(Sandra 5a)

Lilla karu taktis kokkuhoidva ning teotahtelise lasteaiarühmani

Kadi Hainas

Projekti „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ võrgustikutöö koordinaator

Selle aasta esimestel kuudel on „Kiusamisest vabaks!“ meetodikaga liitunud nii need rühmad, kelle lasteaia jaoks on see täiesti uus ettevõtmine kui ka lastegrupid, kelle õpetajad on tänu mõnele oma maja kolleegile karude ja meetodika teiste materjalidega juba varasemalt tutvunud.

Näiteks on metoodiline materjal juba tuttav Viiratsi lasteaed Rübliku jaoks, kus alustas peale Viljandimaa koolitust teine rühmameeskond. „Sel hetkel kui esimene rühm liitus, olid nad meie lasteaias kõige keerukam kooslus,“ meenutab Viljandimaal asuva Viiratsi lasteaed Rübliku direktor Luive Rehand metoodika algusaegu, mil oli koos väga mitmekesine seltskond nii loomingu- lisi, matemaatikas andekaid, tugeva õiglustundega, väga liikuvaid kui ka aktiivseid lapsi. „Kõiki neid orkestrina kokku kõlama panna on suur töö, kuid täna, oma viimasel lasteaia aastal, on nad teotahteline, rõõmsameelne ja kokkuhoidev rühm,“ on direktor õnnelik ning tõdeb, et oma osa on siin kindlasti ka karudel.

Tunnetest rääkimise võlu

Rehandi sõnul on metoodika kasutamine lasteaedades kindlasti väga oluline mitmel põhjusel. „Teadupärast eestlased ei armasta eriti sõnades tundeid väljendada. Metoodika suunab aga tunnetest rääkima ja ka oma eksimusi tunnistama ning sõnastama,“ avaldab Rehand lootust, et selle tulemusel kasvavad lastest avatumad ja oma tundeid julgelt väljendavad täiskasvanud.

Direktor ei salga, et metoodika rakendamise vajab palju pühendumust ja mugavustsoonist väljumist, kuid samas teab ta omast kogemusest öelda, et

see aitab hoida ka õpetajate töemotiivatsiooni ning suurendab omavahelist koostööd.

Oskus üksmeelele jõuda

Läänemaal asuva Taebla lasteaia direktori Vilja Raamatu sõnul näeb ka tema juba praegu tulemusi. „Taebla lasteaias liitus programmiga esimene rühm kolm aastat tagasi. Selle rühma lapsed oskavad oma tunnete väljendamiseks sõnavara hästi kasutada ja avatumalt suhelda,“ hindab Raamat laste arengut.

Raamat toob näitena situatsiooni, kus oli vaja valida rühmast kolm esindajat. Programmiga liitunud rühma lapsed võtsid vastutuse, hakkasid arutama, jõudsid konsensuseni ja suutsid ise otsustada. Teises rühmas läks vaidluseks, sest küll tahtis üks nende kolme hulgas olla, küll teine, kuni õpetaja lõpuks neid ise loendamise jms teel suunama pidi.”

Ka Põlva Lasteaed Lepatriinu õpetaja Ave Mattus on märganud laste oskust üksmeelele jõuda. „Peame kogu oma meeskonnaga kõige tähtsamaks lastega läbirääkimist, sest just arutelu käigus oleme jõudnud paljude lahendusteni,“ toob Mattus näite.

Oluline ettevõtmine ka lasteaia meeskonnale

Tallinna Rännaku Lasteaia on metoodikaga liitunud nüüdseks kõik

rühmad. „Meie lasteaias on iga rühm rakendanud seda metoodikat pisut omamoodi ja see ongi võluv - lilla karu erilisust ju rõhutabki,“ toob Tallinna Rännaku lasteaia direktor Pille Siimpöög välja metoodika mitmekesisuse. Väga oluliseks peab ta ka projektiga kaasnevat kogu rühma meeskonnale mõeldud koolituspaketti, mis on suunatud lasteaia kahele õpetajale ning õpetaja abile. Samuti peab Siimpöög oluliseks, et projekti on kaasatud ka lasteaia juhtkond.

„Teadupärast eestlased ei armasta eriti sõnades tundeid väljendada. Metoodika suunab aga tunnetest rääkima ja ka oma eksimusi tunnistama ning sõnastama,“

Rännaku lasteaias on metoodikaga nüüdseks liitunud kõik rühmad. Pildil rännaku lasteaia õpetajad peale Tallinna koolitust.

"Kiusamisest vaba laste 2015. aasta esimese kv

Jaauarikuus toimus „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ projekti raames...

- ... metoodika "Kiusamisest vabaks!" uute koolitajate koolitus"
- ... kolm „Kiusamisest vabaks!“ metoodika koolitust uutele liituvatele Põlva-, Valga- ja Võrumaa; Saaremaa ja Pärnumaa lasteaedadele ja rühmadele
- ... 25 pilootkooli nõustajate ning koolide ja lasteaedade koolitajate supervisioon MTÜ Moreno Keskuses
- ...Tartu Laste Tugikeskuse koolitus „Varajase märkamise oskuse suurendamine ja lapse väärkohtlemise ennetamine“ Jõhvis
- ... kohalik kogemuspäev Lääne-Virumaal, Rakvere Triinu Lasteaias

Veebruarikuus toimusid „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ projekti raames...

- ... neli „Kiusamisest vabaks!“ metoodika koolitust uutele liituvatele Harjumaa; Lääne- ja Hiiumaa; Tallinna ja Tartumaa lasteaedadele ja rühmadele
- ... Tartu Laste Tugikeskuse koolitus „Varajase märkamise oskuse suurendamine ja lapse väärkohtlemise ennetamine“ Rakveres
- ... kohalikud kogemuspäevad Tallinnas Nõmmel Rännaku Lasteaias ja Haaberti linnosas Pääsusilma Lasteaias

lasteaed ja kool" Tartu linnas tegemised

Märtsikuus toimusid „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ projekti raames...

- ... neli „Kiusamisest vabaks!“ metoodika koolitust uutele liituvatele Viljandimaa, Ida-Virumaa, Tartu linna ja Raplamaa lasteaedadele ja rühmadele.
- ... kolm koolitust uutele liituvatele Ida- ja Lääne-Virumaa, Rapla- ja Harjumaa ning Tartu-, Põlva-, ja Valgamaa koolidele.
- ... 18 Tartu Ülikooli eetikakeskuse väärtuskasvatuse koolitust koolides üle Eesti
- ... Tartu Laste Tugikeskuse koolitus „Varajase märkamise oskuste suurendamine ja lapse väärkohtlemise ennetamine“ Pärnus
- ... kohalikud kogemuspäevad Pärnus, Kuressaares Pargi Lasteaias ja Ida-Virumaal Kohtla-Järve Lasteaias Rukkilill

LASTEKAITSE LIIT AVAS JORDAANIAS KONTORI EHK

Gertha seiklused ÜRO pagulaslaagris - OSA II

Jordaania üheks eripäraks on ilmselt äärmused tänavapildis - suured maasturid ja parimad Mercedese mudelid, millele vastukaaluks isehakanud laagriplatsid, kus inimesed elavad telkides, mis on kokku pandud kättesaadavast materjalist (kiled, koormakatted, köied jmt). Kui oled rikas, on sul kõik ja kui juhtud vaene olema, ei ole sul midagi. Arvestades, et minu tööd ja tegemised jäävad Ammani ühte kõige vaesemasse piirkonda ja pagulaslaagritesse, puutun ennekõike kokku just selle teise äärmusega, kus lastel pole võimalik kooliski käia, kuna pere vajab töökäsi ja toetust.

Lisaks ÜRO Lapse õiguste konventsioonile, on Jordaania kehtivad ka muud riiklikud, lapse õigusi tagavad dokumendid ja seadused. Keeruliseks muudab olukorra aga see, et sotsiaaltöötaja kui keegi, kes aitaks ja toetaks perekonda, on pigem nähtamatu tegelane. Küsimusele, kas teil on sotsiaaltöötajaid või lastekaitsetöötajaid, vastavad kõik kohalikud järjekindlalt „ei, ei ole“. Siiski, Interneti avarustest leiab infot sotsiaaltöö olemasolule ja ka antud professioni koolitamisele. Pigem on tekkinud mulje, et sotsiaaltöötajaid nähakse kui mõne kogukonna keskuse juhataja või inimesena, kes asju korraldab. Nii võtabki meid Suf'i laagris vastu härra, kes tutvustab end kui sotsiaaltöötajat, ent kelle tegevused jäätavad puhtalt asjaajaja mulje: korraldab transporti ja registreerumist tundidesse.

Üleüldse peetakse laste kasvatamist väga tugevalt pere siseasjaks ja sellesse sekkutakse vaid äärmistel juhtudel. Seega ei sekku keegi sellesse, kuidas lapsi

kasvatatakse. Jordaaniast võib küll leida nii mõnegi MTÜ, kelle tegevusalasse jäävad ka lapse õigused ning laste ja noorte kaasatus, ent nendegi tegevus on MTÜ-na väga piiratud. Inimõiguste ja laste õiguste olukorraga seoses on ka Jordaania kuninganna Rania võtnud korduvalt sõna, külastades ka asenduskoodusid, mis siin riigis kannavad orbudekodu nime. Kuningas ja kuninganna on liialdamatult kõigi poolt palavalt armastatud ja eeskujuks igale jordaanolasele. Seepärast on ka nende sõnavõttud oluliseks suunanäitajaks läbi kogu riigi.

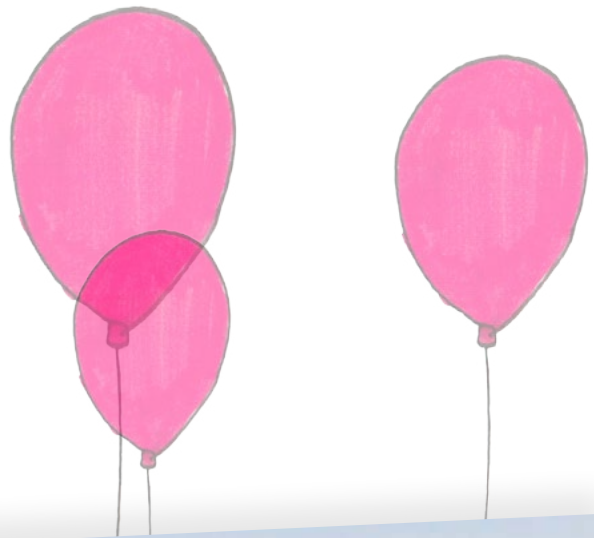
Rääkides lapse õigusest haridusele, on avalikud koolid kõikidele tasuta ja sisse seatud ka koolikohustus (erinevatel andmetel on koolikohustus kuni 15 või 16 aastaseks saamiseni). Siiski jääb nähtamatuks osa, kus avalik haridus on pigem väga nõrgal järjel. 4.klassi poisid näitasid mulle uhkeldades oma

inglise keele töövihikuid. Läbi töövihiku kohtasin ikka ja jälle suuri punaseid riste mitmetes peatükkides ja ülesannetes. Poistelt uurides selgus, et punased ristid tähendasid peatükke ja teemasid, mida õpetajad tunnis ei läbinud, kuna nad lihtsalt ei teadnud, kuidas neid teemasid õpetada. Minu inglise keel, mis suuresti tulenes keskkooliaastatest, on siin riigis väga hinnas.

Samas, hariduses nähakse väljapääsu ja seepärast käivad need, kel vähegi võimalik, ka koolis. Õppimine tähendab edukust, raha ja head elu. Ilmselt ei räägita kusagil mujal rohkem raha teenimisest kui siin. Ent kui sa oled olukorras, mida ainsana aitab lahendada raha, on see igati mõistetav. Siin ei ole luksust mõelda muust kui rahast, kuna nende peamised vajadused on katmata ja ainsana aitaks neid katta sissetulek. Meie soovi

“Poistelt uurides selgus, et punased ristid tähendasid peatükke ja teemasid, mida õpetajad tunnis ei läbinud, kuna nad lihtsalt ei teadnud, kuidas neid teemasid õpetada.”

siin vabatahtlikena töötada, teenimata mingisugustki raha, ei mõisteta, sellest lihtsalt ei saada aru. Miks peaks tulema keegi Euroopast ja siin tasuta töötama, samal ajal, kui kõik just Euroopasse tööle tahavad?

Nii on Sahabis, ühes Ammani vaeseimas piirkonnas, üks noormees, kes veel kordagi pole meie tundidest puudunud või kodutööd tegemata jätnud.

Inglise keele tunde anname pärastlõunasel, koolivälisel ajal ning on rangelt vabatahtlikud kõigile, kel huvi õppida. Nii on siin suureks väljakutseks saada tunnis osalejaid kodutööd tegema. Uhkustades julgen öelda, et Sahabi grupp on meie kõikidest gruppidest ainuke, kes neid ka vahelduva eduga teevad.

Selle noormehe suurimaks unistuseks on õppida Inglismaal ülikoolis. Ja kuigi me võime praegu juba eeldada, et Jordaania passiga ja ilma igasuguste säästudeta

saab sellest ilmselt üks suurimaid võitlusi tema elus, ei anna ta alla. Ma ei ole vist kunagi kohanud noort, kellel oleks eesmärgid niivõrd paigas ja pidevalt silmapiiril. Me küll räägimegi ja püüame julgustada, et seni kuni sa teed endast kõik, on kõik ka võimalik, aga ... mitte mingil juhul pole see lihtne.

Paratamatult paneb see mõtlema, kui suurt rolli mängib sinu koduriik ja pass, mida taskus hoiad. Pass on pilet paradisaale. On palju noori, kes on valmis igal ajahetkel välismaale minema, kui neil vaid võimalus oleks. Eriti hinnas on Ameerika Ühendriigid, kus kohalike arusaamise järgi on raha teenimine üks lihtsamaid asju üldse. Mõte või lootus, et kunagi võiks parem olla, on see, mis motiveerib neid.

Ülikooli haridusest rääkides on kõik jordanlased insenerid. Statistika väidab, et iga 67. noor õpib inseneriks, praktika

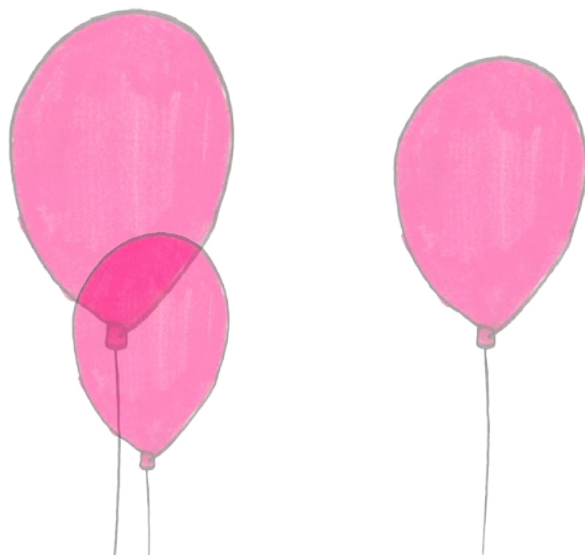
aga, et 9 noort 10st, kellega tänaval kohtud. Üldine plaan tundub olevat, et pärast ülikooli õpinguid siirduakse kas Saudi-Araabiasse või mujale lähiümbrusesse, kus palgad erinevad mitmekordselt. Naiste puhul see muidugi ei kehti. Tihtipeale järgneb ülikooli lõpetamisele juba abielu ja perekeskne elu.

Üheks meie parimaks sõbraks on saanud kohalik noormees Omar. Omar töötab 7-päeva nädalas, kahel erineval töökohal. Omades inseneriharidust, ei ole tal võimalik piisavalt teenida, et vanematekodust välja kolida. Teisalt on see kindlasti seotud ka asjaoluga, et Omar ei ole abielus. Tava näeb ette, et lapsed elavad seni vanematekodus, kuni nad abielluvad. Reedeti töötab ta ühes kohvik-restoranis, kus me alati ühiselt hommikust sööme. Mäletan, et ühel vaiksemal päeval, kui kliente nappis, sõnas ta, et selle päeva eest jääb tal palk saamata. Pole ju inimesi, seega pole ka raha.

Nagu alguses mainitud, on need näited olukordadest, kus rahapuudus on tavapärane. Nagu igas linnas, on ka Ammanis oma piirkond, kus võib leida jõukamaid. Võib eeldada, et nende perede lapsed käivad erakoolis, mis enamikele nende tasude tõttu kättesaamatuks jäävad. Üks suuremaid ja tuntumaid erakoole – Modern American School – kannab motot „sinu pass maailma“. See vist ongi see kõige suurem mure Jordaanias. Kui sul on raha, on sul kõike, aga kui sul pole raha, pole sul mitte midagi.

“Ma ei ole vist kunagi kohtunud noort, kellel oleks eesmärgid niivõrd paigas ja pidevalt silmapiiril.”

“Mäletan, et ühel vaiksemal päeval, kui kliente nappis, sõnas ta, et selle päeva eest jääb tal palk saamata. Pole ju inimesi, seega pole ka raha.”

HEA NÕU LASTEGA PEREDELE:

”Kes on isa” advokaadi pilgu läbi

Helen Hääl

advokaadibüroo Concordia

Hanna Sepik 11a

Vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohustused tulenevad laste põlvnemisest.

Lapse isa kindlakstegemine on eelduslikult iga sündinud lapse huvides, et lapsel oleks mõlemad vanemad, kes tema eest hoolitseks ja teda kasvataks.

Isaduse kindlakstegemine ja lapse sünnitunnistusele või sünniakti isa nime registreerimine on aluseks elatise nõude esitamisel. Kui lapse bioloogiline isa, kes on lapse eostanud, lapse sünniaktis isana ei kajastu, ei ole lapsel juriidilist õigust esitada ülalpidamiskoost ega isal juriidilist kohustust lapse ülalpidamises osaleda ning igakuist elatist tasuda.

Samas rõhutan ka seda, et isa kande olemasolu lapse sünniaktis mõjutab ka lapse hooldusõigust. Nii on mõlemal vanemal, kes on lapse sünniaktis vanemadena registreeritud, lapse suhtes ühine hooldusõigus, mis tähendab võrdseid õiguseid ja kohustusi.

Selleks, et anda ülevaade isadusest, pean vajalikuks viidata perekonnaseaduse vastavatele sätetele ning seejärel kajastan asjakohast kohtupraktikat.

Vastavalt perekonnaseadusele on lapse isa mees, kes on lapse eostanud. Loetakse, et lapse on eostanud mees kes on lapse sünni ajal lapse emaga abielus, kes on isaduse omaks võtnud või kelle isaduse on tuvastanud kohus. Seadus reguleerib eraldi kunstliku viljastamise olukorda ning sätestab, et kohus ei tuvasta lapse isana doonorit, kelle seemnerakke on kasutatud kunstlikuks viljastamiseks.

Kuigi kehtib üldine eeldus, et abielus sündinud lapse isa on mees, kes on lapse emaga abielus, on elus siiski olukordi, kus poolte abielu on küll faktiliselt lõppenud, kuid jäänud juriidiliselt lahutamata ning laps eostatakse mehega, kellega lapse ema abielus ei ole. Taolise olukorra reguleerimiseks on seadusandja pakkunud välja lahenduse, mille kohaselt siiski lapse emaga abielus olevat meest ei loeta lapse isaks, kui ta ei ole last eostanud ja abikaasad on selle kohta perekonnaseisuasutusele esitanud ühise avalduse või teine mees on isaduse omaks võtnud.

Eelnevad sätted on äärmiselt olulised, kuivõrd ainuüksi lapse emaga abielus oleva mehe kandmine automaatselt lapse sünniakti isana on praktikas tekitanud olukordi, kus lapse sünniakti on isana kantud mees, kes pole lapse bioloogiline vanem ning selleks, et olukord juriidiliselt korrigeerida ja lapse bioloogiline vanem isana sünniakti kanda, tuleks pooltel kohtusse pöörduda.

ISADUSE OMAKSVÕTT

Isaduse saab omaks võtta üksnes juhul, kui lapse põlvnemine isast ei ole seaduses sätestatud alusel kindlaks tehtud. Isaduse võib omaks võtta üksnes isiklikult. Isaduse tingimuslik või tähtajaline omaksvõtt on tühine. Alaealine isik või piiratud teovõimega täisealine isik võib isaduse omaks võtta oma seadusliku esindaja nõusolekul. Kui lapse ema on alaealine või piiratud teovõimega täisealine isik, võib ta anda nõusoleku isaduse omaksvõtuks oma seadusliku esindaja nõusolekul.

Isaduse omaksvõtuks on vajalik lapse ema nõusolek. Kui lapse ema on surnud ja ta on enne surma isaduse omaksvõtuks nõusoleku andnud või kui laps on saanud täisealiseks, on isaduse omaksvõtuks vaja ka lapse nõusolekut. Alla 14-aastase lapse eest annab isaduse omaksvõtu nõusoleku lapse seaduslik esindaja. Vähemalt 14-aastane laps võib seadusliku esindaja nõusolekul anda isiklikult isaduse omaksvõtu nõusoleku.

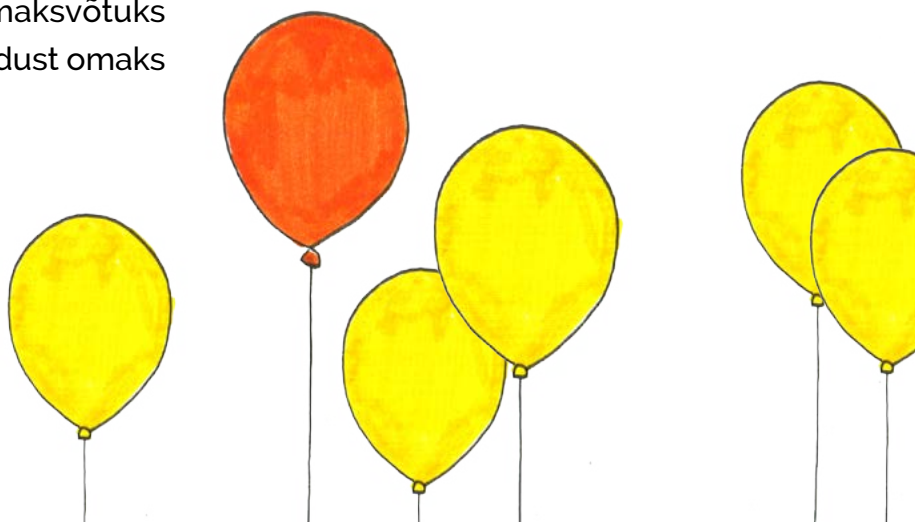
Kui emalt on vanema hooldusõigus täielikult ära võetud või ema on surnud ja ta ei ole enne surma isaduse omaksvõtuks nõusolekut andnud, ei saa isadust omaks võtta.

* * *

ISADUSE VAIDLUSTAMINE

Isaduse vaidlustamise õigus on mehel, kelle isadus on tuvastatud tulenevalt abielust lapse emaga või kes on isaduse omaks võtnud, samuti lapse emal ning lapsel. Ühe aasta jooksul lapse sünnist arvates võib isaduse vaidlustada ka mees, kes taotleb enda isaduse tuvastamist selle mehe asemel, kelle isadus on kindlaks tehtud tulenevalt abielust lapse emaga või kes on isaduse omaks võtnud. Kui lapse sünnist on möödunud rohkem kui aasta, võib enda isaduse tuvastamist taotlev mees vaidlustada teise mehe isaduse isana rahvastikuregistrisse kantud mehe ning lapse ema nõusolekul. Viidatud nõusolekute puudumisel võib kohus lapse huve arvestades anda mõjuval põhjusel enda isaduse tuvastamist taotlevale mehele loa vaidlustada teise mehe isadus.

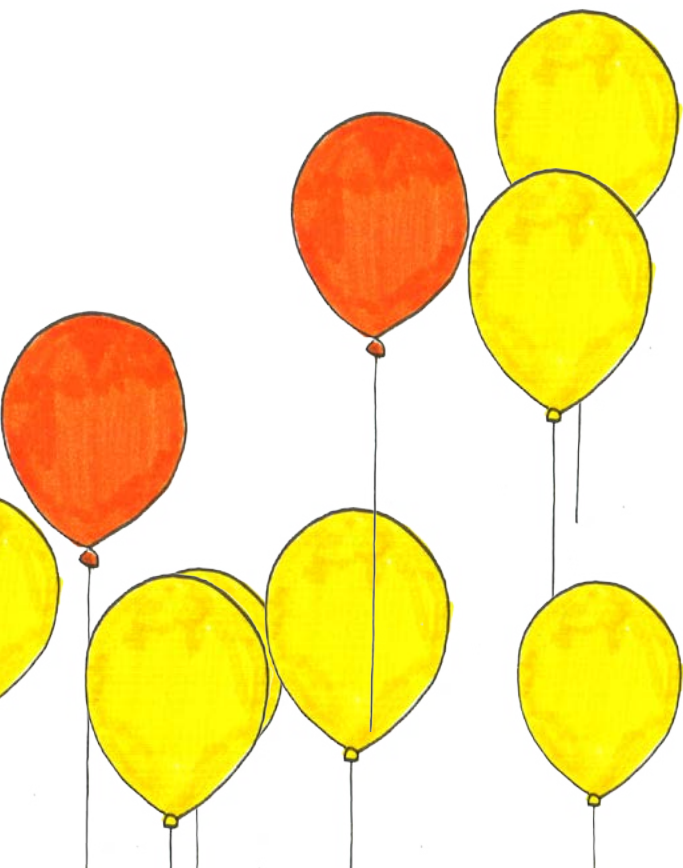
Lapse kaalukaid huve järgides võib valdkonna eest vastutav minister vaidlustada omaksvõtu teel tekkinud isaduse, kui on põhjendatud kahtlus, et laps ei põlvne isaduse omaks võtnud mehest.

Kui kohtuotsusega on tuvastatud, et laps ei põlvne sellest mehest, ei saa see mees isadust omaks võtta.

Isaduse vaidlustamise hagi võib esitada üksnes isiklikult.

Alaealise lapse nimel võib isaduse vaidlustada üksnes lapse seaduslik esindaja. Muu isadust vaidlustama õigustatud isik võib isaduse vaidlustada üksnes isiklikult ka juhul, kui tema teovõime on piiratud, vajamata selleks seadusliku esindaja nõusolekut.

ISADUSE VAIDLUSTAMISE TÄHTAEG

Isaduse võib kohtus vaidlustada ühe aasta jooksul arvates päevast, millal isadust vaidlustama õigustatud isikule on vaidlustamise aluseks olevad asjaolud teatavaks saanud.

Eelnev tähendab, et seadusandja poolt on kehtestatud isaduse vaidlustamiseks ajaline piirang ning isikul, kes soovib isadust vaidlustada, tuleb kohtus tõendada, millal ja millistel asjaoludel tal tekkis kahtlus isaduse osas ning hagi tuleb esitada 1 aasta jooksul sellest päevast alates.

Peale aasta möödumist isaduse vaidlustamise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest isaduse vaidlustamise haviga enam kohtusse pöörduda ei saa.

Kui alaealise lapse seaduslik esindaja ei ole isadust õigel ajal vaidlustanud, võib laps oma põlvnemise isast täisealiseks saanud lapsele on isaduse vaidlustamise aluseks olevad asjaolud teatavaks saanud, kuid mitte enne lapse täisealiseks saamist.

Kui mees, kelle isadus on tuvastatud tulenevalt abielust lapse emaga või kes on isaduse omaks võtnud, on surnud enne isaduse vaidlustamise tähtaja möödumist, võib tema pärija vaidlustada surnud mehe isaduse ühe aasta jooksul selle mehe surmast arvates.

ISADUSE KOHTULIK TUVASTAMINE

Isaduse tuvastab kohus, kui ühtki meest ei ole lapse isana kindlaks tehtud, samuti kui isadus on vaidlustatud ja kohus on tuvastanud, et laps ei põlvne mehest, kelle isadus vaidlustati.

Põlvnemise isast tuvastab kohus asjaolude alusel, mis võimaldavad eeldada, et laps põlvneb sellest mehest. Eostamisajaks loetakse ajavahemik kolmesajandast päevast kuni saja kaheksakümne esimese päevani enne lapse sündi. Kui on kindlaks tehtud, et laps on eostatud väljaspool nimetatud ajavahemikku, siis loetakse eostamisajaks see ajavahemik.

Isaduse tuvastamise või vaidlustamise otsustab kohus mehe hagi põhjal, mis on esitatud lapse vastu, või ema või lapse hagi põhjal, mis on esitatud mehe vastu.

Kui isik, kelle vastu oleks tulnud hagi esitada, on surnud, siis otsustab kohus hagita menetluses isaduse vaidlustamise või tuvastamise selle isiku avalduse põhjal, kes on õigustatud hagi esitama.

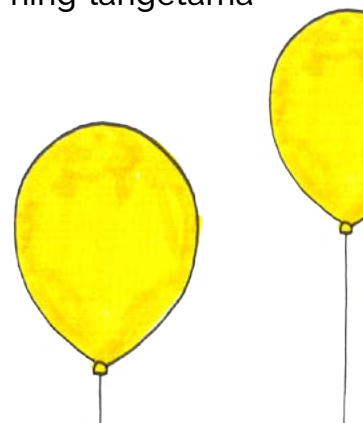
Seadusandja piirab isaduse vaidlustamist isiku poolt, kes taotleb enda lapse isana tuvastamist. Kui ülejäänud asjaosalised (ema, laps, ema abikaasa, kelle isadust eeldatakse) ei soovi isaduse vaidlustamise õigust kasutada, on kaheldav, kas enda isana tuvastamist taotleva mehe

sekkumine juba olemasolevatesse perekonnasuhetesse vastab kõige paremini sotsiaalse perekonna ning lapse huvidele. Seetõttu võimaldab seadus oma isaduse tuvastamist taotleval mehel vaidlustada teise mehe isaduse vaid juhul, kui lapse ema ning isana tuvastatud mees sellega nõustuvad. Mõjuval põhjusel ja lapse huve silmas pidades võib vaidlustamiseks loa anda ka kohus.

Seadus annab regionaalministrile pädevuse vaidlustada isadus avalikes huvides või lapse kaalukaid huve silmas pidades juhul, kui isaduse on omaks võtnud mees, kelle isaduse suhtes esineb põhjendatud kahtlusi. Selle sätte eesmärk on takistada nn varjatud lapsendamisi, kus lapse ema annab nõusoleku tuvastada isana mees, kellest laps tegelikult ei põlvne.

Kohus saab tuvastada isaduse asjaolude alusel, millest saab järeldada, et laps põlvneb bioloogiliselt kindlasti või ülimalt suure tõenäosusega sellest mehest.

Kohus peab põlvnemise asjas selgitama asjaolusid seni, kuni tal on kindel siseveendumus selle kohta, et mees on või ei ole lapse isa, ning langetama vastavalt sellele otsuse.

KOHTUS ON VÕIMALIK TUVASTADA ISIKU PÕLVNEMIST KA NAISLIINI PIDI.

NB! Kui sünniakti on isa juba märgitud, tuleb kõigepealt vaidlustada see isaduse kanne ja alles pärast kohtuotsuse jõustumist saab lahendada teisest mehest põlvnemise tuvastamise hagi. Sünniaktis isa vaidlustamise ja lapse põlvnemise tuvastamise hagide üheaegne läbivaatamine ei ole lubatud

Kohus ei saa tuvastada mehe isadust enne, kui on tuvastatud, et laps ei põlvne mehest, kes on lapse isana rahvastikuregistrisse kantud. Kohtul tuleb esmalt lahendada isaduse vaidlustamise nõue. Üldjuhul on otstarbekas lahendada rahvastikuregistrisse lapse isana kantud mehe isaduse vaidlustamise nõue eraldi teise mehe isaduse tuvastamise asjast, sest tegemist ei ole samaliigiliste ega sama isiku vastu esitatud nõuetega. Kui kohtule on esitatud mõlemad nõuded, tuleb vajadusel põlvnemise tuvastamise ja sellega seotud muude nõuete menetlemine peatada.

Väidetava ema eluajal saab emadust (st naist, kes on lapse sünnitanud) tuvastada hagimenetluses. Pärast väidetava ema surma saab emadust tuvastada hagita menetluses.

Seadus võimaldab põlvnemise tuvastamist üksnes n-ö üheastmelisena, st võimaldab tuvastada üksnes isiku põlvnemist väidetavast surnud isast või emast, mitte aga vanavanemast, vana-vanavanemast jne.

Põlvnemisega tuvastatakse isikute sugulus ning vanemate ja laste õigused ja kohustused ning selle alusel tehakse kanne põlvnemise kohta ka rahvastikuregistrisse. Pärimisvaidluses saab siiski vaielda selle üle, kas isik on pärija tulenevalt lapsendamisest.

Isaduse tuvastamise hagi saab esitada eelkõige mees, kellel on huvi tuvastada, et ta on lapse isa, aga ka mees, kellel on soov tuvastada, et ta ei ole lapse bioloogiline vanem.

Lapse isast põlvnemise tuvastamine on tagasiulatuv kuni lapse sünnini, nagu seda on ka isast põlvnemise vaidlustamise tõttu lapse sünniakti kande ebaõigeks tunnistamine. Seega tuleb mees kohtus põlvnemise tuvastamise korral lugeda lapse isaks alates lapse sünnist.

ÜLALPIDAMISKOHUSTUS JA ISADUSE VAIDLUSTAMINE/TUVASTAMINE

Kui isik oli elatisehagi menetlemise ajal lapse vanemana kantud lapse sünniakti, on tal lapse vanemana kohustus anda lapsele ülalpidamist. Isaduse omaksvõtt võib olla ebaõige, kuid see ei mõjutanud ega mõjuta elatisehagi menetluses põlvnemise kindlaks-tegemise kehtivust. Kui kohtuotsusega tuvastatakse, et laps ei põlvne isaduse omaksvõtnud vanemast, on see tagasiulatuv kuni lapse sünnini. Samas ei saa vanema õiguste faktilist teostamist olematuks teha ja ka lapse sünniakti kannet ei saa muuta tagasiulatuvalt.

Siiski, sellise kohtuotsuse jõustumisel ei ole isikul, kelle kohta tehtud vanema kanne tunnistati ebaõigeks, kohustust lapsele elatist maksta.

Lapse vanemana sünniakti kantud isik peab andma lapsele ülalpidamist ka aja jooksul, millal menetletakse tema hagi

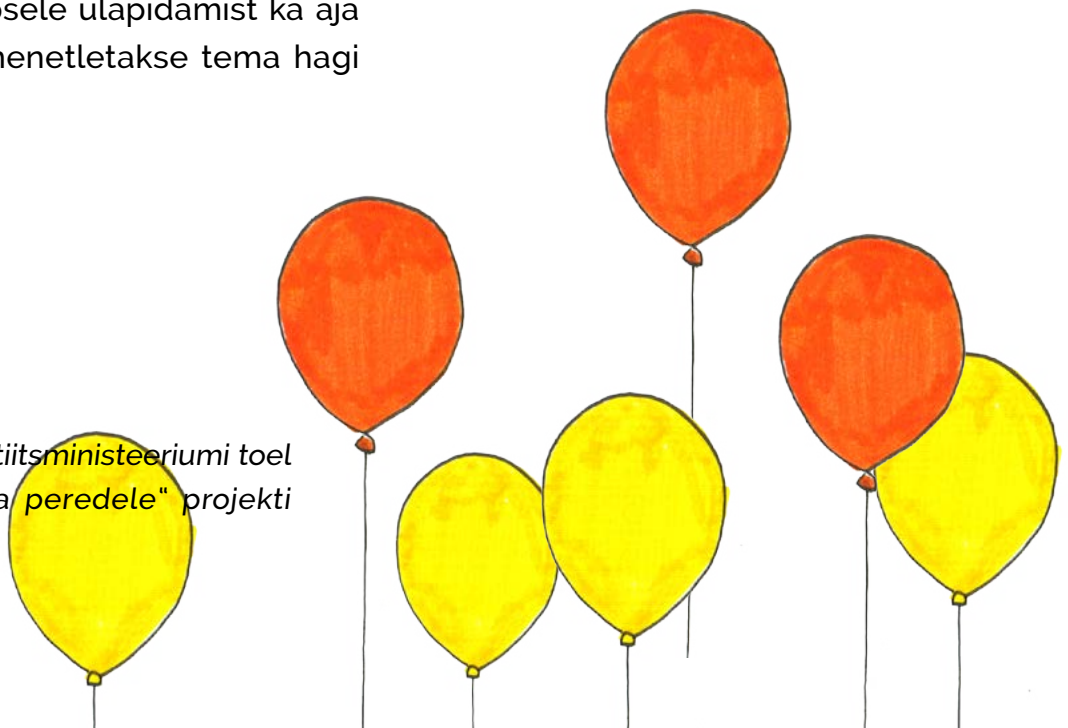
vanema kande ebaõigeks tunnistamiseks. Järelikult võib teine vanem nõuda elatist lapsele kohtu kaudu ka aja eest, millal menetletakse vanema kande ebaõigeks tunnistamise hagi.

Vanema kande ebaõigeks tunnistamise korral lõppeb küll kostja kohustus maksta lapsele elatist, kuid tal ei ole õigust tagasi nõuda makstud elatist.

Koos vanema kande ebaõigeks tunnistamise hagiga saab isik, kelle kohta on tehtud väidetavalt ebaõige vanema kanne lapse sünniakti, taotleda, et sama kohtuotsusega lõpetataks temalt elatise väljamõistmise sundtäitmise menetlus alates kohtuotsuse jõustumisest.

* * *

Artikkel ilmus Justiitsministeeriumi toel „Hea nõu lastega peredele“ projekti raames.

DNA TEST

Asjaolu, et laps on mehe bioloogiline järglane, saab tänapäeval kõige usaldusväärsemalt kindlaks teha molekulaargeneetilise uuringuga (DNA test). Olukorras, kus molekulaargeneetilise uuringu tegemine osutub võimatuks (mh nt mehe surma korral), saab tuvastada lapse põlvnemist ka muude asjaolude alusel, mis annavad piisavalt alust järeldada, et laps põlvneb sellest mehest. Eelkõige saab arvestada asjaolu, et lapse emal olid lapse oletatava eostamise ajal selle mehega intiimsuhted, aga ka kõiki muid asjaolusid, mis koosmõjus annavad alust piisavalt kindlalt järeldada, et laps põlvneb sellest mehest.

Isik peab seaduse (tsiviilkohtumenetluse seadustik) järgi taluma põlvnemise tuvastamiseks tehtavat ekspertiisi. Isik võib keelduda ekspertiisil osalemast ja proovi andmast üksnes juhul, kui see oleks talle meditsiiniliselt vastunäidustatud ja tekitaks tervisekahjustuse. Muudel juhtudel ei ole keeldumine õigustatud.

Isiku proovi andmisest korduvat õigustamatut keeldumist tuleb tõlgendada tema kahjuks, lugedes tõendatuks ekspertiisi taotlenud menetlusosalise väited asjaolude (põlvnemise) kohta, mille tõendamiseks ta ekspertiisi taotles. Selleks peab kohus ekspertiisi määrates isikut õigustamatu keeldumise tagajärgede

eest hoiatama. Seega kui isik keeldub DNA testist, on alus kahelda, et testi tulemused tõestaksid tema isadust ning sellises olukorras saab lugeda isadus tuvastatuks.

Eestis saab DNA testi teha Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis, vt www.ekei.ee.

DNA analüüsi põlvnemise tuvastamiseks saab tellida ka kohtuväliselt, osapoolte soovil või siis määrab ekspertiisi tegemist kohus kohtumäärusega. Ekspertiisi läbiviimiseks on vajalik, et kõik asjaosalised annavad proove ekspertiisiasutuses samaaegselt ehk nii ema, isa kui ka laps peavad samaaegselt viibima ekspertiisi tegemise juures. Protseduur on valutu - kõikidelt uuritavatelt isikutelt võetakse suust vatitampoonile süljeproovid.

Ekspertiisi tulemus on kas välistus (uuritud mees ei saa olla uuritud lapse bioloogiline isa) või kinnitus (uuritud mees saab olla uuritud lapse bioloogiline isa. Kinnitus väljendub isaduse tõenäosusena.

Kohtuväliselt tellitud uuringu korral peavad kõik isikud, kelle DNA-d uuritakse, olema sellest informeeritud ja selle uuringuga nõus. Alaealise lapse mõlemad sünnitunnistusele kantud vanemad peavad olema uuringust teadlikud. DNA-eraanalüüs maksab 57 EUR isiku kohta (st nii ema, isa kui laps peavad tasuma 57 eurot). Vt lisa DNA info – tel. 663 6726 või dnainfo@ekei.ee.

MÕTLE KOOS LAPSEGA

NÄIDISKÜSIMUSED:

- > **Mis teie arvates pildil toimub?**
- > **Mõttele välja loole jätk, mis lõpeb halvasti?**
- > **Mõttele välja loole jätk, mis lõpeb hästi?**
- > **Mida saab teha, et kõigil oleks koos lõbus mängida ning keegi ei tunneks end halvasti?**

LISAINFO

www.lastekaitseliit.ee

ajakiri.lastekaitseliit.ee

lapsehaal.lastekaitseliit.ee

www.targaltinternetis.ee

www.kiusamisestvabaks.ee

konventsioon25.lastekaitseliit.ee

UURI KA LASTEKAITSE LIIDU LASTELAAGRITE KOHTA

www.lastelaagrid.eu

Lastekaitse Liit
Estonian Union for Child Welfare

**Anna meile tagasidet ja soovita teemasid,
mida võiksime järgmistes numbrates kajastada.**

ajakiri@lastekaitseliit.ee

